רבא מוקי לה כתלתא תנאי. וא"ת למאי לא נקטו רביעי לפי מאנה מחרונה (ב) וי"ל דתנא דמאנה לאסונה ודמאנה מחרונה חד מאנה ליה (ג) דמאנה מחרונה נמי מתמיל ליאסר קודעו למעבר: **אבל** אם החזיר גרגותני לגת אסור. פירוש אף מה שבגת מפני טיפות יין שבגרגותני המתערב בגת וא"ת והלא מאנה מחרונה יש בגת יותר מאנה טיפת יין הגרגותני ומהרינן לקמן בפ"ב (דף סו.) תמרת מדמע בעיבי רבא אמר בנותן טעם וקיימא לן כרבא לגבי מאי וכי תימא כיון דבגת נמי איכא יין עם הענבים וס"ל מין במינו דמאסו ולא בטיל אכתי מיקרי ליאסר סלק מינו דהיינו יין כמי שאינו ושאינו מינו דהיינו הענבים שבגת רבה עליו ומבטלו כדס"ל נמי לרבא בפרק גיד הנשה (חולין דף ק:) גבי תחיכות של דג טמא וי"ל דס"ל כאביי דאמר תמרת מדמע בעיבי במאנה ולית ליה נמי סלק את מינו כמי שאינו עוד י"ל דמיירי הכא כגון שיש הרבה יין ביחד בגת והוה ליה מין במינו במאסו ואפי' לרבא לאסור ואסמ"ל ס"א דלפי' לעולם אימא לך דמיירי הכא בגת שכבר נדרכו ונסתלקו ענבים ממנו ואפילו הכי אסור משום דאיכא למימר דאיכא בגת שמא חזרו ונתנו בו ענבים ואפילו הכי אסור משום דאיכא למימר דאיכא בגת שמא חזרו ונתנו בו ענבים ס"ל כאביי דאמר בפרק גיד הנשה (חולין דף ק:) גבי תחיכות של דג טמא וי"ל דס"ל כאביי דאמר תמרת מדמע בעיבי במאנה ולית ליה נמי סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו דהיינו הענבים שבגת רבה עליו ומבטלו כדס"ל נמי לרבא

לי משכחנא תנא דאמר כר' נתן. יין בהנאה במגעו של עובד כוכבים אע"פ שלא נסכו לעבודת כוכבים לניסוך לא הוי (לקמן ד) (לקמן לא.) אלא על ידי שכשון: **מדו.** עובד כוכבים ליין של ישראל בין ביד שהכניס ידו וזרעו לתוכו לשער כמה יין יש בו כמו שעושין בקנה שקורין פייל"ש: **ימכר.** (ג) לכיון דלא נתכוין לנסך: **כר"ש.** דשרי מגע של עובד כוכבים שלא נתכוין לנסך (ג): **אף נשמיט.** דלקתני מתניתין (ו) נפל לבור ועלה כו' שמעון מתיר אף בשמיט: **תיגוק בן יומו.** אלמא לא בעינן כוונה: **שמנו ולא טעמו.** דקיימא לן ביצמות (דף מו.) לעולם אינו גר עד שימול ויטבול: **וכן בני השפחות.** מע"פ שנולדו בבית ישראל ולא גדלו בין העובדי כוכבים בעו מילה וטבילה. וכשלא טבלה אמו מתחלה קמיירי דמי טבילה אמו מיגמו למה להו טבילה: נשוק

דאי משכחנא תנא דאמר כר' נתן בו'. תימה הא מיבעי ליה למתניתין (דף ס:) דלקתני מדלו בקנה יכול בהנאה ומשמע הא דיד עובד כוכבים אע"פ שלא נסכו לעבודת כוכבים לניסוך לא הוי (לקמן ד) (לקמן לא.) אלא על ידי שכשון: **מדו.** עובד כוכבים ליין של ישראל בין ביד שהכניס ידו וזרעו לתוכו לשער כמה יין יש בו כמו שעושין בקנה שקורין פייל"ש: **ימכר.** (ג) לכיון דלא נתכוין לנסך: **כר"ש.** דשרי מגע של עובד כוכבים שלא נתכוין לנסך (ג): **אף נשמיט.** דלקתני מתניתין (ו) נפל לבור ועלה כו' שמעון מתיר אף בשמיט: **תיגוק בן יומו.** אלמא לא בעינן כוונה: **שמנו ולא טעמו.** דקיימא לן ביצמות (דף מו.) לעולם אינו גר עד שימול ויטבול: **וכן בני השפחות.** מע"פ שנולדו בבית ישראל ולא גדלו בין העובדי כוכבים אע"פ שלא נסכו לעבודת כוכבים לניסוך לא הוי (לקמן ד) (לקמן לא.) אלא על ידי שכשון: **מדו.** עובד כוכבים ליין של ישראל בין ביד שהכניס ידו וזרעו לתוכו לשער כמה יין יש בו כמו שעושין בקנה

אימור דא"ר נתן ביד ברגל מי אמר. יש שהיו רוצים למחוק (ד) למר דמדקתמר לעיל בשלמא דאמר כר' נתן אוסריניה אפי' בהנאה דתניא מדדו בין ביד בין ברגל ימכר ר' נתן אומר ביד אסור ברגל מותר אימר דאמר ר' נתן ביד ברגל מי אמר אלא דאי משכחנא תנא דשרי [ו]כר"ש אישרייה אפי' בשתייה ההוא עובדא דהוה בבירם דההוא עובד כוכבים דהוה קא סליק בדיקלא ואייתי לוליב' בהדי דקא נחית נגע בראשה דלוליבא בחמרא שלא בכוונה [א]שרייה רב לזבוניה לעובדי כוכבים אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב והא מר הוא דאמר [ב]תינוק בן יומו הוא עושה יין נסך אמר להו אימור דאמרי אנא [ג]בשתייה בהנאה מי אמרי גופא אמר רב תינוק בן יומו עושה יין נסך איתיביה רב שימי בר חייא לרב [ג]הלוקח עבדים מן העובדי כוכבים שמלו ולא טבלו וכן בני השפחות שמלו ולא טבלו רוקן ומדרסן בשוק טמא ואמרי לה טהור יינן [ד]גדולים עושים יין נסך קטנים אין עושים יין נסך ואלו הן גדולים ואלו הן קטנים גדולים יודעין בטיב עבודת כוכבים ומשמשיה קטנים אינם יודעין בטיב עבודת כוכבים ומשמשיה קתני מיהת גדולים אין קטנים לא תרגמה [ה]אבני שפחות הא וכן קאמר ארוקן ומדרסן הניחא למאן דאמר טמא אלא למ"ד טהור מאי איכא למימר הא קמ"ל עבדים דומיא דבני שפחות מה בני שפחות מלו ולא טבלו הוא דעושין יין נסך מלו וטבלו לא [ו]אף עבדים כן לאפוקי מדרב נחמן אמר שמואל דאמר רב נחמן אמר שמואל הלוקח עבדים מן העובדי כוכבים אע"פ שמלו וטבלו עושין יין נסך עד שתשקע עבודת כוכבים מפיהם קמ"ל [ז]דלא גופא אר"נ אמר שמואל הלוקח עבדים מן העובדי כוכבים אע"פ שמלו וטבלו עושין יין נסך [ח]עד שתשקע עבודת כוכבים מפיהם וכמה א"ר יהושע בן לוי עד שנים עשר חדש איתיביה רבה לר"נ הלוקח עבדים מן העובדי כוכבים שמלו ולא טבלו וכן בני השפחות שמלו ולא טבלו רוקן ומדרסן בשוק

נמי בשמיט וכיון דלא מסכחן למסר מדילה ברגל בהנאה הוא הדין בשמיט: **ה"ג** ברוב הספרים בהדי דקא נחית נגע ברישא דלוליבא בחמרא שלא בכוונה. ולפי גירסא זו משמיע מגע עובד כוכבים על ידי דבר אחר כמו מגע עובד כוכבים בגופו ולפי דה"ל הכא שלא בכוונה שרית (ף) (לקמן ס:) בהנאה ובהכי ניחא דמדמי ליה רב כהנא ורב אסי לתינוק בן יומו ולקמן (דף נח:) דפריך והא קנקנו בטלוה פירוש שמשך היין מן הגיגית בטלוה ומגע ע"י הטלוה והוה ליה מגע עובד כוכבים ע"י דבר אחר שלא בכוונה לאסור בשמיט כמו נגע ברישא דלוליבא וקתני בקונטרס דגם כל שבוב טמא עובד כוכבים ביין בידו אין בקנה עושה יין נסך דלומיא דהכי גזד מטמא אלמא מגע עובד כוכבים ע"י דבר אחר כמו מגע עובד כוכבים בגופו כל שבוב טהור בעובד כוכבים אינו עושה יין נסך פירוש כמו זריקה ופריך עלה מהניא דנטל חבית וזרקה בחמתו לבור דהכשירוהו בחמתו אין שלא בחמתו לא אף על פי שעל ידי זריקה היא ומסיק דקאזיל מיניה ומיניה ופירש רש"י שהיה מתגלגל עד סמוך לבור ולא הוי זריקה ממש הלכך שלא בחמתו לא דהוי מגע על ידי ד"ש וקשיא לפי זה חדא דדבר תימה הוא לומר דמשבינן מגעו ע"י ד"ש ללא הוי שלא בכוונה כמו מגעו בגופו שלא בכוונה ליאסר בהלכות מוכיחות לקמן דשרי אף בשמיט ועוד קשיא פירכא דנטלה בעובדא דר' יוחנן ור' יוסי לא בריכא דמוריק מרוקי פירוש והוה ליה כמו שלא בכוונה ולא גזור אף בשמיט ועוד קשיא דהיכי הוה ס"ד דרב כהנא ורב אסי לאסרו אף בהנאה הא מתני' היא מדלו בקנה דתפילו לרבנן יכמר ומע"ג דהוי התם מגע ע"י דבר אחר בכוונה מיהו הא לא קשיא דשמע היו סבירי דרב אית ליה כר' נתן דאמר מדלו ביד אסור בהנאה ומשבי נמי מדילה דקנה או נגיעה דקנה כמו מדילה או נגיעה דמדילה אינה כוונת מגע ובנגיעה בריא דלוליבא ליכא כוונת מגע מ"מ היו סבוריס דאין לחלק לר' נתן בין שלא כוון לנגוע ובין שלא כוונת ניסוך דלא ולא אסר ר' נתן בהנאה ורב הסיב להם שיאמר דאמרי שלא בהנאה אי אמרי פירוש ואפי' ר' נתן נמי יהא מודה בזה כיון דליכא כוונת מגע מיהו קשיא דרב אחרב דהיכי אסר בריסא דלוליבא בחמרא בשמיט היא (ה) ויהו פסיק לקמן הלכה כר"ש ור"ש שרי אפי' כי אינה כוונת מגע כיון דהוי על ידי דבר אחר וכל שכן הכא דליכא כוונת מגע דנשתרי ועוד קשיא מהניא לקמן דקאמר דקאזיל מיניה ומיניה פירוש שהיה נוגע בחבית עד שנפל לבור ולפיכך הכשירוה בחמתו משום דהוי מגע עובד כוכבים שלא בכוונה ע"י דבר אחר אע"ג דנגע ביה עד נפילתו לבור ואין לדחות דלקמן אינו מוחזו בידו שלא על מנת לבור ומכאן ואילך זרקה לאין זה לשון מיניה ומיניה ועוד דאם אינו מוחזק בידיעתו לבור היכי דייק שלא בחמתו לא פי' שלא יאסר בשמיט והא בכי האי גוונא טמא הכא אינו טמא לכך נראה לר"ת שגירסת רבינו חננאל והלכות גדולות וכן נמצא בתשובת הגאונים הלכך גרס בריסא דלוליבא שלא נגע בחמרא ולהכי ליה אסר רב בשמיט דהוה ליה מגע עובד כוכבים בגופו שלא בכוונה ולקמן לא גרס והא קא נגע בטלוה שלא בחמרא ולהכי ליה אסר רב בשמיט דהוה ליה מגע עובד כוכבים בגופו שלא בכוונה ולקמן לא גרס והא קא נגע ביה אי נמי נוכל לפרש והא קא נגע ביין שבטלוה שהוא שלא על כל גדותיו אבל אם היה נוגע ביין על ידי טלוה מזה אינו חושש דשרי אפילו בשמיט והא דתנן מדלו בקנה ימכר שמי התם שמתכוין ליגע ורב כהנא ורב אסי סבוריס דרב אסר מגע עובד כוכבים שלא בכוונה בהנאה סבירי דרב אסר כר' נתן דאסר מדילה ביד ומ"ד הוא הדין אפילו אינו מתכוין ליגע וכן פסק רבינו תם הלכה למעשה דמגע עובד כוכבים על ידי ד"ש שלא בכוונה מגע מותר בשמיט: **תינוק** בן יומו עושה יין נסך. פירוש ואסור בשמיט וא"ת כיון דרב פוסק לקמן כר"ש מאי שנא תינוק בן יומו (ו) מנפל לבור ועלה דשרי ל"ש ו"ל דסבר דבמגע תינוק ובכשכו מיכא למיגזר שמא יבא לגדול מוכחא מלתא דאינם לשם יין למגזר מידי: **גדולים אין קטנים לא.** וא"ת לישני לשם עושין יין נסך ליאסר בהנאה כמו גדולים שבא בשמיט מיהא יאסרו ו"ל דמלשם מפרש ליה בהדיא ס"מ דאפי' בשמיט לא יאסרו ועי"ל לישנא לשון עושין משמע בשמיט כי מילתיה דרב דקאמר עושה יין נסך והקשה הר"ר אלחנן לישני ליה מלו שאני היה נגעי טומאה קאמר טהור משום דמילה מועלת להכי [א] ואומר ר"י דשאני טומאה דאשו מכשיר להפסד טהרות שבא שלא בכוונה לא שייך בה לומר כן דמיירי בשלא נגע בחמתו לא בחמתו לא על פי שלא נסך בשמיט והא דאמר בפרק קמא דחולין (דף יב.) גבי כל שבוב טמא עובד כוכבים ביין בידו אין בקנה עושה יין נסך דלומיא דהכי ניחא דמדמי ליה רב כהנא ורב אסי לתינוק בן יומו דאינו עושה יין נסך אלא

והא וכן קתני. דמשמע דהכי יש למסור בבני שפחות [ה] (קטנים) כמו עבדים קטנים ופ"ת ולישני דכי קתני וכן מגדולים דהכי הוו בני שפחות גדולים כמו עבדים גדולים ו"ל דמשמע ליה דקאי אכולהו בין מגדולים בין מקטנים ועוד דס"ל דמשום גדולים דהן יודעים בטיב עבודת כוכבים ומשמיה לא מיקטרינן למימני וכן **אלא** למ"ד טהור מאי איכא למימר. ופ"ת ומשמי לא משני דקאי וכן מדיוקא והכי קאמר בשוק טהור הא בבית טמא ו"ל דלא מסתבר ליה למימר דקאי וכן מדיוקא ועכ"ג דגבי מל ולא טבל [ב] דקא מתרץ תלמודא קאי מדיוקא מ"מ לא דמו דקא מיירי בבריית מעיין מילה וטבילה אבל בטמא בבית לא מייירי כלל: **הא** קמשמע לן עבדים דומיא דבני **שפחות**. ופ"ת ומשמי דחקינן לומר למ"ד טהור דקאי וכן מדיוקא ליישני דקאי אדרוקן ומדרסן והכי קאמר וכן בעבדים טהור רוקן ומדרסן בשוק כמו בבני שפחות ו"ל דמשום הא לא מיקטרינן למימני וכן דפשיטא ליה דרוקן ומדרסן טהור לא קאי אעבדים דל"ה מבני שפחות דל"ה ממאי תנא עבדים כלל אם לא לטהר רוקן ומדרסן בשוק להא כבר אינם קטנים עושין עושין יין נסך לא קאי אעבדים: **עד** שתשתקע תורת עבודת כוכבים מפיהם. פומר ר"י דדוקא בעבדים ממרינן עד שתשתקע דמע"ג שכיח להטבילם ומומם מרלוסם כדאמר [ו] (שמואל) בהחולץ (יבמות דף מח.) כשם שאי אתה מל בן יום בעל כרחו כך אי אתה מל עבד בע"כ מ"מ אימת רבו עליו ואינו מתגייר בלב שלם אבל עובדי כוכבים שמליס וטובלים מרלוסם ולעתם נשתקע שם עבודת כוכבים מפיהם מיד ומותר מגען ביין מיד: **תרנמה** אבני **השפחות**. ופ"ת אמאי לא נקיט תרנמה מרוקן ומדרסן ונקט מל ולא טבל דוקא אבל מל וטבל לא ולא קאי מידי ליין נסך ויש לומר דניחא ליה לאשויי כסיטה לשמועה: **הא** קמ"ל **עבדים דומיא דבני השפחות**. (ע"כ סייך לע"ל) נלמה דהכי הוה אלי למימר אלי וכן כשאר וכן דעלמא אה עבדים גדולים עושין יין נסך אף בני השפחות גדולים עושין יין נסך אלא ליישני דקאי אדרוקן ומדרסן ומשום הכי לא קתני בבני שפחות אלא בעבדים דרוקן ומדרסן בשוק כמו בבני שפחות ו"ל דמשום הכי לא מיקטרינן למימני וכן דפשיטא ליה דרוקן ומדרסן טהור

איקלע רב הונא בריה דר"נ למחוזא. פירוש המי עובדת הוה בתר דהמחזירו מבני ע"י תשובות שהשיב לו ולהכי קאמר כי אמרי (ג) נבר מדמי דהוה חמרא והיינו לבתר דלהדיה מבני שמעתתא ומתני' ומחוזא הוא מקומו של רבא: **טרוק גלי.** סגור הדלת שמתיירא מרב הונא שלא יקפחנו בהלכות על דברי מחלוקתם:

איקלע רב הונא בריה דר"נ למחוזא א"ל רבא לרב אליקים שמעיה טרוק טרוק גלי דלא (ו) ניתו אינשי דניטריד על לגביה א"ל כי האי גוונא מאי א"ל [א]אסור אפילו בהנאה והא מר הוא דאמר שיכשך אין עושה יין נסך אימר דאמרי אנא לבר מדמיה דההוא חמרא דמי דההוא חמרא מי אמרי אמר רבא כי אתאי לפומבדיתא אקפן נחמני שמעתתא ומתניתא דאסיר שמעתתא דההוא עובדא דהוה בנהרדעא ואסר שמואל בטבריא ואסר רבי יוחנן ואמרי ליה לפי שאינן בני תורה ואמר לי טבריא ונהרדעא אינן בני תורה דמחווא בני תורה מתניתא (ז)דאגרדמים עובד כוכבים שקדח במינקת והעלה או שטעם מן הכוס והחזירו לחבית זה היה מעשה [ב]ואסרוהו מאי לאו בהנאה לא בשתייה אי הכי ליתני ימכר כדקתני סיפא [ג]חרם עובד כוכבים שהושיט ידו לחבית וכסבור של שמן היא ונמצאת של יין זה היה מעשה ואמרו [ג]ימכר תיובתא דרבא תיובתא רבי יוחנן בן ארזא ור' יוסי בן נהוראי הוו יתבו וקא שתו חמרא אתא ההוא גברא אמרו ליה תא אשקינן לבתר דרמא לכסא איגלאי מילתא דעובד כוכבים הוא חד אסר אפי' בהנאה וחד שרי אפי' בשתייה אמר רבי יהושע בן לוי מאן דאסר שפיר אסר ומאן דשרי שפיר שרי מאן דאסר

מימר

עכ. רב הונא סבירא ליה מילתא לומר טעמי בהדיא וחזר מאי הוה עליה מקומות (ט) מצינו שהיה אומר דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ועוד מה שפירש מגרדמים דמיירי כשהחזירו עובד כוכבים לתוכו שיכשל ויאמר טפי ואינו נהנה מבעוד שהערובתו בעל כרחו זה המשוכשך אין בו כוונת ניסוך ואיפלוג על הפחות דמי היין היינו דוקא בסתם יינם דחמיר טפי ואינו נהנה מבעוד שהערובתו בעל כרחו זה המשוכשך אין בו כוונת ניסוך ואיפלוג עליה רב הונא בר חינגא בר רב הונא ורב הונא בר ר"י ואמרי דממו ליה להמי יין נסך המשוכשך לפלוגתא (י) דרשב"ג ורבנן (י) דמיתותב רבא מינה ור"ג בספרים ישנים ור"ג ואיקלע ר"י לממוחא והוא רבו של רבא והלך רבא אצלו לשאול ממנו ול"ל רבא לרב אליקים טרוק גלי אחר שהכנס לפני ר"י דלא ליתו מינסי וליטרדן פירוש כשאשאל ממנו הלכה זו על לגביה פירוש נכנס רבא לפני ר"י ול"ל כי הא גוונא פירוש שאירע מעשה לידי מאי ול"ל לאסור בהנאה פירוש על יין המשוכשך השיב לו ואליבא דרבי הלכה ול"ל והא מר הוא דאמר וכי שכשוך עושה יין נסך פי' כשאירע מעשה כזה לידך היית אומר שאין שכשוך עושה יין נסך ליאסר בהנאה ועל (י) מעשים שאמרת כך הוריתי ול"ל כי אמרי אנא לבר מדמי היין המשוכשך דמי לההוא חמרא מי אמרי כי אתאי לפומבדיתא כו' ואסר שמואל בטבריא ואסר ר' יוחנן פירוש מעשה כזה בא לפניהם ואסרו היין המשוכשך אבל אם אירע מעשה לפניהם בסתם יינם פסקינן לקמן כרשב"ג דאמר חומר יכבר חומר מדמי יין נסך שבו ואיתותב רבא מהניא לגרדמים מאי לאו בהנאה כו' דנאסר כל היין מטעם מערובת דקתני בתוספתא (פרק ח) גרדמים עובד כוכבים שטעם מן הכוס והחזירו לחבית אבל קדח במינקת ונפלה ממנה טיפה כל שהוא יאסר כל היין ואסור אבל כל שהוא ואיירי כרבנן דשרו והיינו כרבנן דאסרי כל המערובות ומדרבנן נשמע לרשב"ג דאסר מיהא דמי דההוא חמרא וקאמר דבבר שהחזיר לתוכו (ח) **שקדח במינקת.** פי' רש"י שנקב מגופת החבית (ש) והעלה היין דרך המינקת והוא קנה חלול שמוצץ בו היין עד פיו וקאמר למה לי העלה אפי' בלא העלה נמי ליאסר בהנאה כיון שנגע בלא דמי כלל (י) למדנו בקנה להתם לא נתכוין לשכשוך כלל אבל הכא שנתכוין לשכשוך ליתיה בהנאה ועוד היכי סלקא דעתיה דרבא לגמרי כל העלה אפי' בלא העלה נמי ליאסר אם לכל הפחות מדמהו למדנו בקנה דמתני' ודוחק הוא להעמיד (כ) הברייתא כר"מ ול"ל העלה אפי' דשב"ס בשם רש"י שמינקת הוא קנה חלול שמניחין בעת הצניר בפה החבית ורשאה חוץ לחבית וכשהיין תוסס ועולה דרך הנקב אינו נופל לקרקע ולפחר שגמר תסיסתו אין נוטלין אותו מעל פני היין אלא מניחין אותו לחבית ותוסס בו ומשתמש בו עד שיגיע היין במינקת ולכך צריך העלה:

עב א מיי' פי"ב מהל' מאכלות אסורות הלכה ז סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קכד סעיף יב:

עג ב מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יח:

עד ג מיי' שם הלכ' ה טוש"ע שם סעי' יג:

הגהות הב"ח

(ו) גמ' טרוק גלי דלא ליתי מינסי וליטרדן על לגביה: (ז) רש"י ד"ה על וכו' ששיכשך עובד כוכבים: (ח) תוס' ד"ה איקלע וכו' כי אמרי אנא נבר: (ט) בא"ד דקיימא לן הלכתא: (י) בא"ד דממו מתוך פי' כשהחזירו עובד כוכבים נאסר מעשה: (א) בא"ד ורבנן ולאגרדמים לתיתותב רבא מינה וה"ג בספרים ישנים איקלע כל"ל ומיתא וה"ג נמתק: (ב) בא"ד ועל ידי מעשים שאמרת כך וכו' בסתם יינם פסקי לקמן וכו' כדקתני בתוספתא: (ג) בא"ד לף דמי ההוא חמרא כדפירשית: (ד) ד"ה שקדח וכו' מגופת החבית במינקת והעלה: (ה) בא"ד הבריית כר"מ. ג"כ לקמן דף מ: